

Jesu liknelser och judiska midrasher

Att undervisa genom att väcka lyssnarens protester

Det är nu efter Trefaldighet som vi under många söndagar får lyssna till Jesu liknelser. Vackra berättelser med kloka tankar. Så uppfattar vi dem. Moraliska berättelser om hur vi som människor ska leva mot varandra. Men är de så dessa liknelser ska läsas?

Jesus var uppväxt med berättelser, för det är så judisk pedagogik fungerar. Alla förväntades och förväntas fortfarande göra midrasher. En midrash är en tolkning av en biblisk tanke, en tolkning som görs i form av en berättelse. På ytan kan berättelsen se ut som just en klok tanke, men egentligen är den en provokation. Berättelsen döljer nämligen en eller flera överraskningar, paradoxer eller kontroversiella påståenden där lyssnaren, för dessa berättelser framfördes ju muntligt inför en grupp lyssnare, förväntades avbryta berättaren och protestera. Midrashen skulle inte undervisa utan väcka, inte förmedla sanningar utan peka på sanningar som var obekväma.

Den väldiga midrashlitteratur, som efter templets förstörelse började nedtecknas och idag återfinns t ex i den väldiga Talmudsamlingen, består nästan alltid av kloka gamla rabbiner – som har fel! Rabbinerna har mängder med teorier, men den som slutligen visar sig ha rätt är ofta en gammal kvinna eller ett barn, eller en fördriven man.

När vi läser Jesu liknelser, bör vi alltså ha detta i åtanke och höra lärjungarnas protester: inte sår väl en klok bonde sitt dyrbara utsäde bland buskarna, inte lämnar väl en klok herde sina 99 får för att leta efter ett får, inte hade en levit gått förbi en sårad man? Så ropade de kanske! Och kanske svarade då Jesus, nej men så gör Gud! Gud följer andra regler. Därmed får han fram sitt budskap genom att väcka lyssnaren som definierar normen för människan medan Jesus lyfter fram Guds annorlunda sätt att agera och vara.

Jesus hade kunnat säga: Gud gör inte som vi gör, Gud låter sig inte hindras i sin längtan efter den enskilda människan och Gud låter sig inte heller bländas av människans titlar och positioner. Men hade folket lyssnat och förstått? Knappast. Istället gör Jesus midrasher av dessa budskap. Paketerar sin tanke i en berättelse som hjälper lyssnaren att komma ihåg men som också gör lärdomen beständig eftersom den sticker ut och bryter mot det förväntade.

Ulf Lindgren